

ХОДОНИМИЈА НАСЕЉЕНИХ МЕСТА НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА КРУШЕВЦА: ИМЕНА УЛИЦА АНТРОПОНИМСКОГ ПОРЕКЛА¹

У овом раду бавимо се ходонимијом насељених места на територији Крушевца. Истраживањем смо обухватили ходониме мотивисане антропонимима. Све називе улица тумачили смо с аспекта структуре, а доносимо и неколико напомена о њиховој мотивацији. Са структурног аспекта гледано, највећи број ходонима налази се у форми именичке синтагме с неконгруентним атрибутом исказаним посесивним генитивом, али такође примећујемо и ходониме у форми именичке синтагме с неконгруентним атрибутом исказаним посесивним придевом. Само један ходоним налази се у форми именичке синтагме с конгруентним атрибутом. Истраживањем смо утврдили да је највећи број ходонима мотивисан именима знаменитих личности из српске или светске културе, именима личности из српске историје 19. и почетка 20. века, те именима знаменитих личности српске средњовековне историје. Будући да је спроведена анализа показала разноврсност ходонимије крушевачког краја, напомињемо да је важно наставити слична истраживања у Расинском округу.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: ономастика, ходонимија, ходоним, име улице, Крушевац.

1. Увод

Иако основна улога ходонима (имена улица, в. Шћепановић 2003: 15) подразумева омогућавање лакшег сналажења у насељеном месту, управо њихови називи откривају бројне информације о историји тог места и његовим становницима (в. Андрић 2022: 253), па је стога име улице, према речима Виолете Ракић (2011: 550), „знак оних који га дају”. У српској ономастици нису владала велика интересовања за истраживања ходонимије (уп. Поломац 2013: 229), али примећујемо да последњих година ова област све више постаје предмет проучавања. Од радова објављених у 20. веку можемо издвојити чланак М. Лађевић „Прилог проучавању наше ходонимије” (1984), док су се називи-ма улица с ономастичког и социолингвистичког аспекта аутори чешће по-

¹ Истраживање спроведено у раду финансирано је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2025. години број 451-03-136/2025-03/200198).

чели бавити током последње две деценије: о промени назива улица након распада Југославије писала је С. Стојановић (2008), називе улица у Новом Саду анализирао је В. Ракић (2011), савремене београдске ходониме антропонимског порекла представио је В. Поломац (2013), савремене ходониме на Косову и Метохији разматрала је са социолингвистичког аспекта М. Рељић (2016), називе улица у пограничним местима Србије с ономастичког и социолингвистичког аспекта описали су К. Миленковић и Д. Стаменковић (2019), ходониме Ниша мотивисане топонимима представила је Т. Трајковић (2020), називе новосадских улица на мађарском језику представила је Е. Андрић (2022), док се променом сјеничких ходонима с ономастичког и социолингвистичког аспекта бавила Т. Тубић (2024). Као што можемо приметити, до сада је пажња усмеравана на *урбану ходонимију*, односно писано је о називима улица у градовима. Пошто одавно и улице у селима имају своје званичне називе, овим истраживањем желимо да дамо допринос проучавању *руралне ходонимије*.

Основни предмет овог рада подразумева анализу ходонима² антропонимског порекла у насељеним местима у општини Крушевац³. Наш корпус садржи 265 ходонима⁴, што представља 59,68% укупног броја назива улица у овим насељеним местима. Ходониме антропонимског порекла посматраћемо са структурног аспекта, а пажњу ћемо посветити и њиховој мотивацији.

² У обзир смо узимали само називе улица, а имена заселака и тргова остала су за будућа истраживања.

³ Бегово Брдо (ББр), Бела Вода (БВод), Беласица (Бел), Бивоље (Бив), Бован (Бов), Бојнице (Бој), Бољевац (Бољ), Брајковац (Брај), Буковица (Бук), Буци (Бу), Велика Крушевица (ВКруш), Велика Ломница (ВЛом), Велики Купци (ВКуп), Велики Шиљевовац (ВШил), Велико Головоде (ВГол), Велико Крушинце (ВКруш), Витановац (Вит), Вратаре (Врат), Вучак (Вуч), Гавез (Гав), Гаглово (Гагл), Гари (Гар), Глобаре (Глоб), Глободер (Глобод), Горњи Степош (ГСтеп), Гревци (Грев), Гркљане (Гркљ), Дворане (Двор), Дедина (Дед), Добромир (Добр), Дољане (Дољ), Доњи Степош (ДСтеп), Ђунис (Ђун), Жабаре (Жаб), Здравине (Здрав), Зебица (Зеб), Зубовац (Зуб), Јабланица (Јабл), Јасика (Јас), Јошје (Још), Каменаре (Кам), Каоник (Као), Капиција (Кап), Кобиље (Коб), Коморане (Ком), Коњух (Коњ), Кошеви (Кош), Крвавица (Крв), Кукљин (Кукљ), Лазаревац (Лазар), Лазарица (Лаз), Липовац (Лип), Ловци (Лов), Лукавац (Лук), Љубава (Љуб), Мајдево (Мајд), Макрешане (Макр), Мала Врбница (МВрб), Мала Река (МРек), Мали Купци (МКуп), Мали Шиљевовац (МШил), Мало Головоде (МГол), Мало Крушинце (МКруш), Мачковац (Мач), Мешево (Меш), Модрица (Модр), Мудраковац (Мудр), Наупаре (Науп), Падеж (Пад), Пакашница (Пак), Паруновац (Пар), Пасјак (Пас), Пепељевац (Пеп), Петина (Пет), Позлата (Позл), Пољаци (Пољ), Рибаре (Риб), Рибарска Бања (РБањ), Рлица (Рл), Росица (Рос), Себечевац (Себ), Сеземче (Сез), Слатина (Слат), Срдњаље (Срн), Срње (Срњ), Станица (Стан), Суваја (Сув), Сушица (Суш), Текија (Тек), Треботин (Треб), Трмчаре (Трм), Ћелије (Ћел), Церова (Цер), Црквина (Цркв), Читлук (Чит), Шавране (Шав), Шанац (Шан), Шашиловац (Шаш), Шогољ (Шог), Штитаре (Штит).

⁴ Ходониме смо ексцерпирани из *Службеног листа Града Крушевца* (год. XLIX, бр. 16/3).

2. Структура ходонима

Називи улица антропонимског порекла на структурном плану представљају именичке синтагме чија је главна реч *улица*, а у функцији зависног члана налазе се три типа атрибута (према Поломац 2013):

(1) неконгруентни атрибут исказан посесивним генитивом (232 различита ходонима, односно 87,55% укупног броја ходонима антропонимског порекла);

(2) неконгруентни атрибут исказан посесивним придевом (32 ходонима, 12,07%);

(3) конгруентни атрибут исказан именичком синтагмом у номинативу једнине (један ходоним, 0,38%).

2.1. Именичка синтагма с неконгруентним атрибутом исказаним посесивним генитивом

У зависности од врсте антропонима који се налази у функцији неконгруентног атрибута, ходониме унутар ове групе можемо поделити у неколико мањих група (према Поломац 2013):

(1) ходоними пореклом од имена и презимена (159 ходонима, тј. 60% укупног броја ходонима);

(2) ходоними пореклом од имена (38 ходонима, 14,34%);

(3) ходоними пореклом од презимена (10 ходонима, 3,77%);

(4) ходоними пореклом од имена, презимена и надимка (шест ходонима, 2,26%);

(5) ходоними пореклом од надимка (девет ходонима, 3,4%);

(6) остало (10 ходонима, 3,77%).

2.1.1. Ходоними пореклом од имена и презимена

Наше истраживање је показало да је највећи број ходонима⁵ исказаних посесивним генитивом настао од имена и презимена: *Александра Карађорђевића* (БВод⁶), *Александра Невског* (ВКуп), *Алексе Алексића* (МШил), *Алексе Ненадовића* (Мудр), *Алексе Шантића* (Крв), *Арсенија Ломе* (Науп), *Божина Симића* (ВШил), *Бошка Југовића* (Мач, Мудр, Лазар), *Бранивоја Ракића* (ВШил), *Бранислава Нушића* (Бу), *Бранка Миљковића* (Стан), *Бранка Першића* (Бук), *Бранка Радичевића* (ББр, Још, Меш, Шан), *Бранка Ћопића* (Крв, Шан), *Братислава Миљковића* (Глобод), *Вељка Миљковића* (Глобод),

⁵ Приликом структурне анализе навешћемо имена свих улица.

⁶ Приликом структурне анализе наводићемо и насељено место у ком се улица тог назива налази.

Веселина Николића (Трм), *Владете Јеротића* (Дед), *Властимира Стевановића* (Још), *Војина Михаиловића* (МШИљ), *Војислава Илића* (ББр, Гагл, Пеп), *Војислава Танкосића* (БВод), *Вука Караџића* (Бел, ВШИљ, Глобод, Крв, Мач, Тек), *Гаврила Принципа* (БВод, Глоб), *Горана Милошевића* (Као, Позл, Суш, Цркв), *Горана Станковића* (МКуп), *Дејана Миловановића* (Врат), *Десанке Максимовић* (Бу, Вит, Љуб, Мудр), *Добрице Ћосића* (Бук, Мудр), *Добросава Стојковића* (Као), *Доситеја Обрадовића* (Гагл, ГСтеп, Још, Тек, Треб, Чит), *Драгољуба Живадиновића* (МШИљ), *Драгомира Гајића* (Коб), *Драгомира Марковића* (Ћун), *Драгослава Цекића* (Ср), *Драгутина Гавриловића* (Риб), *Драгутина Тодоровића* (Лаз), *Душана Петронијевића* (Треб), *Душана Раденковића* (ВШИљ), *Душка Трифуновића* (Меш), *Живојина Мишића* (ББр, Глоб, Ћун, Мудр), *Ивана Петковића* (Чит), *Илије Барића* (Јабл), *Илије Смиљковића* (БВод), *Исидоре Секулић* (БВод), *Јакова Игњатовића* (Добр), *Јевтимија Анђелковића* (Двор, Пет), *Јоакима Вујића* (ВКуп, Трм), *Јована Дучића* (Дољ, Лов, Стан, Цер), *Јована Ристића* (Пад, Себ), *Јована Цвијића* (Гагл), *Луја Пастера* (ВКуп), *Љубинке Бобић* (ВКуп), *Малише Вучићевића* (ВЛом), *Марије Кири* (Дед), *Марјана Басаиловића* (Зуб), *Миладије Павловић* (Стан), *Милана Вукајловића* (ВГол), *Милана Ракића* (Бољ, Гагл, Јабл, Стан, Шан), *Милеве Ајнштајн* (Дед, Модр), *Милеве Марић* (Као), *Милене Павловић Барили* (Дед), *Милисав Павловића* (ВГол), *Милице Јаковљевић* (Суш), *Милована Витезовића* (Треб), *Милована Глишића* (Бољ, МШИљ, Пад, Стан, Шог), *Милована Топличанина* (Мач), *Милојке Јоџић* (Ћун), *Милорада Ђокића* (Чит), *Милоша Обилића* (ВШИљ, Глобод, ДСтеп, Ћун, Здрав, Лазар, Мач, Тек, Цркв, Шав), *Милоша Црњанског* (Здрав, Тек), *Милуна Константиновића* (Штит), *Милунке Савић* (МКруш, Трм), *Милутина Миланковића* (ВЛом, Гагл, Ћун), *Михаила Гашића* (ВГол, Коб), *Михаила Милосављевића* (МШИљ), *Михаила Пупина* (Бу, Гагл), *Михајла Пупина* (ВЛом, Ћун, Мудр, Тек), *Момчила Гаврића* (Глоб), *Надежде Петровић* (Грев, Као), *Недељка Чабриновића* (Глоб), *Ненада Петровића* (Као), *Николе Пашића* (ВШИљ, Глоб, Здрав), *Николе Тесле* (БВод, Бој, Гагл, Глобод, ГСтеп, Ћун, Жаб, Мач, Мудр, Тек, Шав), *Павла Вуисића* (Вит), *Пана Ђукића* (ВЛом), *Петра Бојовића* (ВГол, Глоб), *Петра Кочића* (Глобод, Крв, Меш, МШИљ), *Првослава Жујковића* (Чит), *Предрага Стевановића* (МШИљ), *Радета Петровића* (Лаз), *Радивоја Кораћа* (Шан), *Радмиле Савићевић* (ГСтеп, Дед, Мудр, Пад), *Радоја Домановића* (Мач), *Радојке Живковић* (Глобод, Мач), *Радомира Милошевића* (Још), *Радомира Мићића* (Сез), *Радомира Путника* (Ћун, Мудр, Шав), *Радослава Стевановића* (Као), *Растка Петровића* (Стан, Штит), *Ратка Димитријевића* (МШИљ), *Ратка Јовановића* (БВод), *Саве Ковачевића* (Здрав), *Саве Шумановића* (ВЛом), *Светозара Марковића* (Пар, Шан), *Светозара Милетића* (Шан), *Светолика Туфегџића* (Ћел), *Симе Милошевића* (ВГол), *Симе Поповића* (ВШИљ), *Слободана Јовановића* (Крв), *Софије Јовановић* (МКруш, Сез), *Сретена Динића*

(ВШИљ), *Сретена Милића* (Дед), *Станислава Биничког* (Шог), *Стевана Јаковљевића* (Врат, Мудр), *Стевана Синђелића* (Мач, Мудр), *Стевана Сремца* (Бу, Љуб, Меш, МШИљ), *Стојадина Мирковића* (Мудр), *Стојана Богосављевића* (МШИљ), *Стојана Новаковића* (МГол), *Стојана Протића* (Штит), *Стојана Симића* (Јабл), *Стојана Цветковића* (ВКруш), *Стојана Чунића* (Треб), *Ташка Начића* (ГСтеп, Пад), *Топлице Петковића* (Зеб), *Уроша Предића* (МГол, Пад), *Филипа Вишњића* (Грк, Крв, МШИљ, Цер).

Понекад је уз презиме уместо имена наведен хипокористик и то када је особа по којој улица носи назив била познатија (или бар једнако, позната) под њим него под пуним именом: *Боже Јанковића* (Глоб), *Боре Станковића* (Вит, Пад), *Боре Тодоровића* (Треб), *Бране Павловића* (Коњ), *Бране Црнчевића* (МГол, Шог), *Васка Попе* (Лов), *Драгана Николића* (Дед, РБањ), *Душка Радовића* (Јабл, Меш, Позл, Цер), *Ђуре Јакишића* (ББр, Вит, Мудр, Пад, Пољ, Шан), *Ђуре Хорватовића* (ВШИљ), *Иве Андрића* (ВШИљ, Жаб, Коб), *Лазе Костића* (ДСтеп, Зуб, Као, Мајд, МГол, Модр, Цер), *Лазе Лазаревића* (Риб), *Љубе Давидовића* (ВКуп, Мајд), *Мије Алексића* (Позл), *Мике Антића* (Дед, Чит), *Мире Алчковић* (Бел, ВЛом, Здрав, Шог), *Оље Петровића* (Пар), *Паје Јовановића* (Крв, Позл), *Раише Попова* (Меш, Шог), *Степе Степановића* (Ђун), *Танаска Рајића* (Пад), *Тинета Живковића* (Глобод, Мач).

Такође, уз презиме се уместо имена може навести и надимак: *Бате Живојиновића* (ВГол), *Бате Паскаљевића* (Дед), *Бате Стојковића* (Вит, Треб), *Ђузе Стојиљковића* (ГСтеп), *Карађорђа Петровића* (Суш).

У називу три улице испред имена и презимена наведена је и титула: *Др Мирослава Панића* (ВШИљ), *Проте Божидара Станковића* (Дед, Мак), *Проте Матеје Ненадовића* (Глобод, Мач).

2.1.2. Ходоними пореклом од имена

Унутар посебне групе издвајамо ходониме исказане посесивним генитивом од личног имена, а њима ћемо придружити и неколико ходонима насталих од хипокористика⁷.

Један ходоним у свом саставу садржи име српског владара: *Стефана Немање* (Ђун, Још, Суш, Шав).

Највећи број ходонима који су исказани посесивним генитивом од личног имена (или хипокористика) налази се у форми *титула + име*. У зависности од тога каква титула се налази у називу, и овде можемо издвојити неколико подгрупа (уп. Поломац 2013: 232):

⁷ Слично као у претходној групи, ти људи су били познатији под хипокористиком него под личним именом, па их зато издвајамо унутар исте групе (реч је о улицама *Војводе Степе* и *Партизанке Дане*).

(а) у називу је владарска титула: *Деспота Ђурђа* (ВКуп), *Деспота Стефана* (БВод, ВШил, Глобод, ГСтеп, ДСтеп, Лазар, Мач, Пар, Суш, Шав), *Кнегиње Љубице* (Лип), *Кнегиње Милице* (ВШил, Гар, Глобод, Лазар, Мач, Суш), *Кнегиње Персиде* (Треб), *Кнеза Лазара* (ВШил, Гар, Глоб, Грев, Здрав, Лазар, Мач, МКруш, Риб, Суш, Тек), *Кнеза Милоша* (ВШил, ГСтеп, Ђун, Жаб, Крв, Мач), *Кнеза Михаила* (ВШил, Глобод, ГСтеп), *Краља Александра* (Вуч, Риб), *Краља Милана* (ВШил, Мајд), *Краља Милутина* (Мач), *Краљице Марије* (Рос), *Принцезе Оливере* (Лазар, ДСтеп), *Цара Душана* (Глобод, Ђун, Рос, Суш, Чит, Шав), *Цара Константина* (БВод), *Цара Лазара* (Гав, ГСтеп, ДСтеп, Ђун, Сез, Треб, Трм, Цркв, Шав), *Цара Уроша* (Коб), *Царице Милице* (Гав, ГСтеп, Ђун, Меш, Модр, Рос, Трм, Шав); овде спадају и синтагме с атрибутивом који је саставни део имена: *Краља Александра Ујединитеља* (Шав), *Краља Петра Првог* (Вуч, ВШил, Гав, Глобод, Здрав, Крв, Мајд, Мач, РБањ, Риб, Шав), *Стефана Првовенчаног* (Ђун), *Цара Душана Силног* (Цркв);

(б) у називу је војни чин: *Војводе Вука* (ВГол), *Војводе Степе* (ВШил, Глоб, Јас, Риб, Шав);

(в) у називу је црквена титула: *Монахиње Јефимије* (Мудр), *Патријарха Арсенија* (Двор, Пет), *Проте Аврама* (ВШил).

Истој групи припадају и ходоними исказани посесивним генитивом од имена светаца: *Св. Марије Магдалене* (Модр), *Свете Јелене* (БВод), *Светих Петра и Павла* (ВШил), *Светог Ђорђа* (Чит), *Светог Марка* (Бољ), *Светог Методија* (Треб), *Светог Николе* (Двор, Јабл, Коб), *Светог Саве* (БВод, ВШил, Глобод, Ђун, Лук, МВрб, Шав).

Овој групи припадају и ходоними *Мајке Јевросиме* (МРек) и *Партизанке Дане* (МКуп): у првом случају имамо назив за сроднички однос, а у другом назив којим се означава припадница партизанског покрета.

2.1.3. Ходоними пореклом од презимена

Међу ходонимима који су исказани посесивним генитивом насталим од презимена можемо издвојити три подгрупе (према Поломац 2013: 231–232):

(а) ходоними настали само од презимена: *Црњанског* (Вит, ВКуп, Крв);

(б) ходоними настали од породичног термина и презимена: *Браће Југовића* (Здрав, Трм), *Мајке Југовића* (ДСтеп);

(в) ходоними настали од ознаке титуле и презимена: *Војводе Бојовића* (ВШил), *Војводе Мишића* (ВШил, Гар, ДСтеп, Здрав, Шав), *Војводе Путника* (ВШил, Глоб, Риб), *Генерала Черњајева* (ВШил), *Господара Вучића* (Грк), *Грофа Рајевског* (Ђун, ВШил), *Мајора Курсуле* (Коб), *Пуковника Гавриловића* (ВЛом).

2.1.4. Ходоними пореклом од имена, презимена и надимка

Неколико ходонима исказано је посесивним генитивом од имена, презимена и надимка, односно хипокористика: *Вукашина Вулета Јевтића* (Рос), *Драгослава Голе Милојевића* (ВШилј), *Јована Јовановића Змаја* (Гагл), *Љубисава Марића Бисе* (Шав), *Миодрага Петровића Чкаље* (Глоб), *Хранислава Ђуровића-Хране* (Стан).

2.1.5. Ходоними пореклом од надимка

Следећи ходоними исказани су посесивним генитивом од надимка: *Веце Корчагина* (Суш), *Капетана Коче* (Вуч, Пеп), *Коче Капетана* (Шаш), *Максима Горкоз* (Бук), *Мике Аласа* (Вит, Мудр, Ђел), *Милића од Мачве* (Пар, Себ), *Петра Добрњаца* (Шаш), *Станоја Главаша* (Грк, Шав, Шаш).

2.1.6. Остали ходоними

Део ходонима мотивисан је именима ликова из епске поезије, те их због тога сврставамо у посебну групу: *Ивана Косанчића* (Лазар), *Краљевића Марка* (ГСтеп, МРек), *Марка Краљевића* (Трм), *Милана Топлице* (Лазар, Модр), *Милоша Поцерца* (Шаш), *Орловића Павла* (Лазар), *Рада Неимара* (МКуп), *Старине Новака* (Пар), *Старца Вујадина* (Грк), *Страхињића Бана* (Бел, Шав). Занимљиво је приметити да понекад имамо форму *име + презиме*, а понекад *презиме + име*, што је додатно у духу народне поезије (*Краљевића Марка*, *Орловића Павла*).

2.2. Именичка синтагма с неконгруентним атрибутом исказаним посесивним придевом

И у групи ходонима у форми именичке синтагме с неконгруентним атрибутом исказаним посесивним придевом, а у зависности од врсте антропонима, можемо издвојити неколико подгрупа (према Поломац 2013):

- (1) ходоними пореклом од имена (пет ходонима, 1,89% укупног броја ходонима);
- (2) ходоними пореклом од презимена (14 ходонима, 5,28%);
- (3) ходоними пореклом од надимка (12 ходонима, 4,53%);
- (4) остало (један ходоним, 0,38%).

2.2.1. Ходоними пореклом од имена

Примећујемо да је у називима улица пореклом само од имена највише именâ знаменитих средњовековних личности, што можемо објаснити на два

начина (уп. Поломац 2013: 234): монашка лица имају само монашко име: *Јефимијина* (Лазар, Мач, Модр), а световна лица у овом периоду нису имала презиме: *Душанова* (Меш, Пеп), *Миличина* (Коб), *Немањина* (Глобод, Меш). Свега један ходоним води порекло од имена српског књижевника (али и овде је у питању његово монашко име): *Доситејева* (Врат, ДСтеп, Пад, Пеп).

2.2.2. Ходоними пореклом од презимена

Неколико ходонима настало је само од презимена српских књижевника: *Караџићева* (Грк, ГСтеп), *Кочићева* (МКруш), *Нушићева* (Вит, Пад, Пеп); научника: *Панчићева* (Бу, Лип, Пеп), *Теслина* (ББР, Вит), *Цвијићева* (Вуч, Грк, Јабл); историјских личности из средњег века: *Обилићева* (БВод, Дољ, Лук, Риб, Треб, Трм), *Топличина* (Меш, Трм); историјских личности из Првог српског устанка: *Ломина* (Гар), *Синђелићева* (Крв, Рос), *Чупићева* (Јабл). Следећи ходоними мотивисани су презименима страних писаца: *Пушкинова* (Двор, Љуб, Пеп), *Толстојева* (Трм), *Шилерова* (Бу, ВЛом).

2.2.3. Ходоними пореклом од надимка

Неколико ходонима исказано је посесивним придевом од надимка. У питању су надимци учесника Првог и Другог српског устанка: *Карађорђева* (БВод, ВШил, ГСтеп, Двор, Ђун, Лук, Мач, Пад, Пеп, Цер, Чит), *Хајдук Вељкова* (ВЛом, Глобод, Мач, Рос, Шаш), *Хаџи Проданова* (Шаш), *Чолак Антина* (Шаш); надимци домаћих књижевника: *Дисова* (Лов, Стан), *Змај Јовина* (Жаб, Јабл, Крв, Модр, Позл, Трм), *Његошева* (ВКуп, Здрав); глумаца рођених у Крушевцу: *Ђузина* (Кам), *Чкаљина* (ГСтеп, Кам); композитора: *Мокрањчева* (ВКуп); политичара: *Молерова* (Мак), те учесника НОБ-а: *Корчагинова* (Бел).

2.2.4. Остали ходоними

Један ходоним исказан је посесивним придевом од имена лика из народне епике: *Југ Богданова* (ДСтеп).

2.3. Именичка синтагма с конгруентним атрибутом

Ходоним *Чкаљино сокаче* (Лаз) представља именичку синтагму чија је главна реч именица *сокаче*, док се у функцији конгруентног атрибута налази посесивни придев изведен од надимка глумца Миодрага Петровића.

3. Мотивација ходонима

У зависности од тога у којој су области људског деловања личности по којима су улице добијале имена оставиле траг, издвајамо неколико различитих типова мотивације ходонима (према Поломац 2013):

(1) ходоними мотивисани именима знаменитих личности српске и светске културе и науке (32,45% укупног броја ходонима антропонимског порекла);

(2) ходоними мотивисани именима историјских личности 19. и почетка 20. века (23,02%);

(3) ходоними мотивисани именима знаменитих личности српске историје средњег века (13,21%);

(4) остали ходоними (31,32%).

3.1. Ходоними мотивисани именима знаменитих личности српске и светске културе и науке

Наше истраживање је показало да је највећи број ходонима мотивисан именима знаменитих личности српске и светске културе. Међу њима највише је ходонима мотивисаних именима домаћих књижевника⁸: *Алексе Шантића, Боре Станковића, Бранка Миљковића, Бранка Радичевића, Бранка Ћопића, Војислава Илића, Десанке Максимовић, Дисова, Добрице Ћосића, Доситејева, Буре Јакшића, Змај Јовина, Иве Андрића, Исидоре Секулић, Јакова Изњатовића, Јована Дучића, Караџићева, Кочићева, Лазе Костића, Лазе Лазаревића, Мике Антића, Милана Ракића, Милице Јаковљевић, Милована Глишића, Мире Алечковић, Нушићева, Његошева, Радоја Домановића, Растка Петровића, Раише Попова, Стевана Јаковљевића, Стевана Сремца, Црњанског. Четири ходонима мотивисана су именима страних књижевника, од којих су три имена руских писаца (*Максима Горког, Пушкинова, Толстојева*), а једно немачког (*Шилерова*).*

Међу називима улица које су име добиле по неким знаменитим личностима из области науке и технике, издвајају се следећи ходоними мотивисани именима српских научника: *Владете Јеротића, Јована Цвијића, Мике Аласа, Милеве Марић, Милутина Миланковића, Михајла Пупина, Николе Тесле, Панчићева*. Само два ходонима мотивисана су именима знаменитих светских научника: *Луја Пастера, Марије Кири*.

Неколико ходонима мотивисано је именима српских сликара: *Милене Павловић Барили, Милића од Мачве, Надежде Петровић, Паје Јовановића,*

⁸ У делу рада посвећеном мотивацији ходонима, због уштеде простора и због чињенице да су они једном већ наведени у одељку рада посвећеном њиховој структури, нећемо наводити све називе.

Саве Шумановића, Уроша Предића, а два ходонима мотивисана су именима композитора: *Мокрањчева, Станислава Биничког*.

Нешто су бројнији ходоними мотивисани именима глумаца. Пре свега, то су глумци рођени у Крушевцу и његовој околини: *Душана Раденковића, Ђузе Стојиљковића, Љубинке Бобић, Миодрага Петровића Чкаље, Радмиле Савићевић, Ташка Начића*, али и остали великани домаће кинематографије: *Бате Живојиновића, Бате Паскаљевића, Бате Стојковића, Боре Тодоровића, Драгана Николића, Мије Алексића, Павла Вуисића*.

3.2. Ходоними мотивисани именима историјских личности 19. и почетка 20. века

Следећи ходоними мотивисани су именима српских владара и чланова владарских породица: *Кнегиње Љубице, Кнегиње Персиде, Кнеза Милоша, Кнеза Михаила, Краља Александра, Краља Милана, Краља Петра Првог, Краљице Марије*.

Такође, у исту групу сврставамо и ходониме мотивисане именима значајних државника и политичара из истог периода: *Ђуре Хорватовића, Јована Ристића, Љубе Давидовића, Николе Пашића, Светозара Марковића, Светозара Милетића, Слободана Јовановића, Стојана Новаковића, Стојана Протића, Стојана Симића*.

У овој групи највише је ходонима мотивисаних именима учесника у ратовима вођеним крајем 19. и почетком 20. века, закључно с Првим светским ратом: *Боже Јанковића, Божина Симића, Војводе Бојовића, Војводе Степе, Војислава Танкосића, Гаврила Принципа, Драгутина Гавриловића, Живојина Мишића, Коче Капетана, Милунке Савић, Момчила Гаврића, Недељка Чабриновића, Радомира Путника, Софије Јовановић*. Овде издвајамо и називе улица: *Генерала Черњајева и Грофа Рајевског*, мотивисане именима руског генерала, односно грофа, који су се борили на страни Срба у Српско-турском рату (1876–1878).

Неколико ходонима мотивисано је именима учесника Првог и Другог српског устанка: *Алексе Ненадовића, Арсенија Ломе, Господара Вучића, Карађорђева, Милоша Поцерца, Петра Добрњца, Синђелићева, Станоја Главаша, Танаска Рајића, Хајдук Вељкова, Хаџи Проданова, Чолак Антина, Чупићева*.

3.3. Ходоними мотивисани именима знаменитих личности српске историје средњег века

Унутар ове групе можемо издвојити ходониме мотивисане именима средњовековних владара и чланова владарских породица: *Деспота Бурђа*,

Деспота Стефана, Душанова, Кнегиње Милице, Кнеза Лазара, Краља Милутина, Немањина, Принцезе Оливере, Стефана Првовенчаног, Цара Душана, Цара Уроша.

Неколико ходонима мотивисано је именима средњовековних историјских личности: *Ивана Косанчића, Милана Топлице, Милоша Обилића, Монахиње Јефимије.*

Посебно издвајамо ходониме мотивисане именима јунака епских песама: *Бошка Југовића, Браће Југовића, Југ Богданова, Краљевића Марка, Мајке Јевросиме, Мајке Југовића, Орловића Павла, Рада Неумара, Старине Новака, Старца Вујадина, Страхињића Бана.* С обзиром на то да је српска војска у Косовски бој кренула из Крушевца, те да је Лазарева престоница била у Крушевцу, међу наведеним епским јунацима највише је оних из косовског циклуса.

3.4. Остало

У корпусу можемо пронаћи неколико ходонима мотивисаних именима припадника комунистичког покрета, партизанских учесника у Другом светском рату, те именима жртава Другог светског рата⁹: *Бранка Перишића, Веселина Николића, Веце Корчагина, Корчагинова, Љубисава Марића Бисе, Пана Ђукића, Партизанке Дане, Саве Ковачевића.*

Неколико улица мотивисано је именима људи, најчешће из Крушевца и околине, који су погинули у ратовима деведесетих година двадесетог века: *Братислава Миљковића, Вељка Миљковића, Горана Милошевића, Дејана Миловановића, Драгутина Тодоровића, Милована Топличанина, Првослава Жујковића, Топлице Петковића.* Обично се ове улице налазе у местима у којима су они рођени.

Имена личности локалне (крушевачке) историје такође су била полазна мотивација у настанку појединих имена улица: *Драгомира Гајића, Др Мирослава Панића, Јевтимија Анђелковића, Малише Вучићевића, Милисав Павловића, Милојке Јоцић, Милорада Ђокића, Сретена Динића.*

Следеће улице мотивисане су именима светитеља (хагионимима): *Св. Марије Магдалене, Свете Јелене, Светих Петра и Павла, Светог Ђорђа, Светог Марка, Светог Методија, Светог Николе, Светог Саве,* док су четири ходонима мотивисана именима црквених великодостојника: *Патријарха Арсенија, Проте Аврама, Проте Божидара Станковића, Проте Матеје Ненадовића.*

⁹ Поређења ради, у Београду је ово најбројнија група ходонима (уп. Поломац 2013: 237). Али, за разлику од улица у Београду које су имена добиле одмах након Другог светског рата (в. Поломац 2013: 237), улице у околини Крушевца називе су добиле тек 2019. године, чиме објашњавамо слабију присутност овако мотивисаних ходонима.

Два ходонима мотивисана су именима страних владара: *Александра Невског, Цара Константина*.

Неколико ходонима мотивисано је именима народних певача, хармоникаша и композитора рођених у околини Крушевца: *Вукашина Вулета Јевтића, Радојке Живковић, Тинета Живковића*. Назив улице *Филипа Вишњића* мотивисан је именом српског гуслара, а неколико назива улица мотивисано је и именима спортиста: *Оље Петровића, Радивоја Кораћа*.

4. Закључак

У нашем раду спровели смо структурну и семантичку анализу ходонима антропонимског порекла у насељеним местима општине Крушевац.

На основу спроведене структурне анализе можемо закључити да највећи број назива улица представља именичку синтагму с неконгруентним атрибутом исказаним посесивним генитивом, док је знатно мање ходонима у форми именичке синтагме с неконгруентним атрибутом исказаним посесивним придевом. У функцији зависног члана само једног ходонима налази се конгруентни атрибут.

Наше истраживање је показало да су најбројнији ходоними мотивисани именима знаменитих личности српске и светске културе и науке, ходоними мотивисани именима историјских личности из 19. и почетка 20. века и ходоними мотивисани именима знаменитих личности српске средњовековне историје. Мотивација за давање назива улица била су и имена других личности, попут имена припадника предратног комунистичког покрета, партизанског покрета и жртава Другог светског рата, имена светитеља, личности значајних за локалну историју Крушевца, жртава ратова деведесетих година, певача и хармоникаша, спортиста итд.

Због чињенице да су у српској ономастици изостала дубља интересовања за проучавање ходонимије, на крају рада желимо да истакнемо неопходност наставка сличних истраживања.

ИЗВОР

Службени лист Града Крушевца, XLIX, 16/3. <https://krusevac.ls.gov.rs/wp-content/uploads/2020/07/SL_LIST_br_16_3.pdf> 21. 9. 2025.

ЛИТЕРАТУРА

- Андрић, Едита (2022). Мађарски називи улица у Новом Саду. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*. 47/2: 253–276.
- Лађевић, Милица (1984). Прилог проучавању наше ходонимије. *Ономастолошки прилози*. V: 217–228.
- Миленковић, Катарина и Душан Стаменковић (2019). Називи улица у пограничним местима источне и југоисточне Србије. *Балканске синтезе*. VI/1: 31–46.
- Поломац, Владимир (2013). О савременим београдским ходонимима антропонимског порекла. *Acta onomastica*. 54: 228–242.
- Ракић, Виолета (2011). Називи улица у Новом Саду : nomen est omen. У: *Говор Новог Сада, Св. 2, Морфосинтаксичке, лексичке и прагматичке особине* (ур. В. Васић, Г. Штрбац). Нови Сад: Филозофски факултет. 549–568.
- Рељић, Митра (2016). О савременим косовскометохијским ходонимима (социolingвистички аспект). *Јужнословенски филолог*. 72. 1/2: 139–157.
- Стојановић, Смиљка (2008). Ходонимијске метаморфозе или о преоблачењу улица. *Српски језик*. XIII/1–2: 163–179.
- Трајковић, Татјана (2020). Ходоними Ниша топонимске мотивације. *Српски језик*. XXV: 633–645.
- Тубић, Тамара (2024). О промени сјеничких ходонима са ономастичког и социolingвистичког аспекта. *Гласник Етнографског института САНУ*. 72/3: 201–218.
- Шћепановић, Михаило (2003). Српска ономастичка терминологија. *Свет речи*. VII: 15–16, 14–16.

Tamara Minić

HODONYMY OF SETTLEMENTS IN THE TERRITORY OF KRUŠEVAC: STREET NAMES OF ANTHROPONYMIC ORIGIN

Summary

In this paper we discuss hodonymy of settlements in the territory of Kruševac. Our research includes hodonyms of anthroponymic origin. All street names were analyzed from structural point of view, and, also we discussed their motivation. From structural point of view, the majority of hodonyms are noun phrases with incongruent attribute expressed with possessive genitive, but we can also find hodonyms with incongruent attribute expressed with possessive adjective. Just one hodonym is a noun phrase with congruent attribute. Our conducted research showed that the majority of hodonyms are motivated by the names of famous people from Serbian and world culture, famous people from 19th and 20th century Serbian history, and the famous people from Serbian medieval history. Because the conducted research showed diversity of hodonymy of Kruševac region, we emphasize that it is necessary to continue with similar research in Rasina district.

KEYWORDS: onomastic, hodonymy, hodonym, street name, Kruševac.

Мср Тамара Минић
Центар за научноистраживачки рад
Филолошко-уметнички факултет
Универзитет у Крагујевцу
Србија
tamara.minic@filum.kg.ac.rs